

А. М. Мних,
стафшій науковий консультант,
Головне науково-експертне управління Верховної Ради України

ПОЛІТИКА ДЕРЖАВНИХ ЗАПОЗИЧЕНЬ З МЕТОЮ ЕФЕКТИВНОГО ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ

Застосування механізмів фінансування інвестиційних проектів за рахунок зовнішніх запозичень дозволило б не лише запровадити новітні науково-технічні розробки, але й уникнути накопиченню надмірної заборгованості держави.

Application of mechanisms of financing of projects of investments due to the external borrowings would allow not only to inculcate the newest scientific and technical developments but also avoid the accumulation of surplus debt of the state.

ВСТУП

Ключовим завданням, пов'язаним із використанням державних запозичень в якості одного з інструментів формування інноваційного розвитку української економіки, є наукове обґрунтування і методологічно вірне визначення напрямів використання запозичених коштів.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ ТА ПУБЛІКАЦІЙ

На думку дослідників, державні боргові запозичення, як внутрішні, так і зовнішні, здатні позитивно вплинути на всю економіку країни, тільки якщо вони будуть спрямовані на вирішення стратегічних завдань радикального підвищення ефективності використання інтелектуального і кадрового потенціалу України на шляху переходу від сировинного до наукомісткого розвитку.

ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ

У даній статті автор робить спробу вмотивовано проаналізувати можливості використання зовнішніх запозичень виключно для інноваційного розвитку та розробку новітніх технологій.

Технологічний прогрес є причиною та наслідком стабільного економічного зростання. Досвід окремих країн світу свідчить, що для стабільного економічного зростання необхідно, щоб швидкими темпами зміцнювалась економіка держави, що стимулює інновації

Необхідно зосередити зусилля на побудові експортно-орієнтованої моделі українського ринку інформаційних технологій, інтеграції до світового ринку інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ). Відтак, залучені від іноземних позик кошти необхідно спрямовувати на:

- сприяння розширенню попиту на інформаційно-комунікаційні послуги, які виробляються всередині країни;
- сприяння подоланню бар'єрів виходу вітчизняних компаній, які працюють у сфері ІКТ, на зовнішні ринки;
- регулювання (демонополізацію) сектора телекомунікацій;
- оптимізацію оподаткування сфери ІКТ;
- стимулювання ефективності та розвитку системи технопарків, розвиток системи венчурного інвестування;
- реалізацію програм розвитку систем профільної і вищої спеціальної освіти.

Замкненість українського ринку ОВДП та диспропорції в їхній дохідності не дають підстав вважати їх привабливими фінансовими інструментами для залучення коштів банків та інших інституційних інвесторів. Відтак необхідно продовжити розробку нових боргових інструментів, спрямованих на певні групи інвесторів (у тому числі, на дрібного українського інвестора — фізичну особу), які дозволили б максимально повно абсорбувати нагромаджений у суспільстві інвестиційний потенціал.

Дієвим важелем підвищення спрямованості боргової політики України на завдання економічного розвитку може стати інституційне розмежування запозичень, отримуваних з метою обслуговування та погашення держборгу, та запозичень на цілі розвитку. Такий інституційний механізм дозволить:

- перевести фінансування частини видатків розвитку на кредитну основу;
- забезпечити довгострокове фінансування дер-

жавних інвестиційних програм на основі Програми державних інвестицій;

— забезпечити контроль за цільовим характером та ефективністю реалізації гарантованих державою кредитів;

— узгодити та контролювати реалізацію бюджетних інвестиційних програм, які сьогодні здійснюються за рахунок спеціального фонду бюджету;

— сформувати, з використанням ринкових інструментів оцінки ефективної вартості запозичень, оптимальний обсяг державних запозичень понад потреби, обумовлені необхідністю обслуговування держборгу.

Одна з найгостріших проблем діяльності більшої частини суб'єктів підприємництва — проблема пошуку та отримання фінансових ресурсів, необхідних для авансування інноваційного процесу. Тому особливе значення для активізації інноваційної діяльності має проблема державного сприяння фінансовому забезпеченню підприємств інноваційної сфери. Основними джерелами фінансування інноваційної діяльності є:

1) кошти Державного бюджету України;

2) кошти місцевих бюджетів і кошти бюджету АР Крим;

3) власні кошти спеціалізованих державних і комунальних інноваційних фінансово-кредитних установ;

4) власні та/або позикові кошти суб'єктів інноваційної діяльності;

5) інші джерела, не заборонені законодавством України.

В умовах постійного скорочення бюджетного фінансування інноваційних заходів сьогодні за рахунок державних коштів фінансуються переважно фундаментальні та довгострокові прикладні дослідження, що мають загальнонаціональне значення, а також міждержавні, загальнодержавні науково-технічні програми та проекти. Крім того, держава дозволяє використовувати інші джерела фінансування інноваційної діяльності. Зокрема, Кабінет Міністрів України може створювати спеціалізовані державні небанківські інноваційні фінансово-кредитні установи, які забезпечуватимуть фінансування або кредитування на різних умовах інноваційних проектів і програм.

Для здійснення фінансової підтримки місцевих інноваційних програм і проектів органи місцевого самоврядування можуть створювати комунальні спеціалізовані небанківські інноваційно-кредитні установи і підпорядковувати їх місцевим виконавчим органам. Велику роль у фінансуванні інноваційної діяльності відіграють позикові кошти: кредити банків, позикові кошти від розміщення облігацій, податковий кредит, комерційний кредит, фінансовий лізинг.

Крім того, з метою впровадження економічного механізму стимулювання інноваційного розвитку доцільно розробити профілактичні заходи для попередження нецільового використання кредитів, призначених для інновацій. Потрібно заборонити учасникам інноваційного процесу використовувати кредитні кошти для будь-яких інших цілей, крім забезпечення інноваційного розвитку. В іншому разі до них треба застосовувати такі санкції, як: підвищення процентної ставки за кредит,

скорочення терміну погашення кредиту, штрафи та пені за нецільове використання коштів.

РЕЗУЛЬТАТИ

Реалізація комплексу економічних, правових та організаційних заходів, які стимулюватимуть природокористувачів вести діяльність щодо відновлення (розвідки та освоєння) запасів корисних копалин в обсягах, що перевищують обсяги їх видобутку та експлуатації, призведе до розвитку енергетичного потенціалу і переведення країни на енергозберігаючий шлях розвитку. Вирішення цієї задачі дозволить зняти обмеження для швидкого економічного зростання та знизити енергетичну складову у вартості товарів та послуг. Це в свою чергу зменшить обсяги критичного імпорту та потребу у іноземній валюті, відтак полегшить обслуговування зовнішнього боргу.

Розвиток системи технічного регулювання, адекватної особливостям національної економіки, та забезпечення відповідності продукції українського виробництва світовим стандартам безпеки і якості. Це стане важливим чинником підвищення конкурентоспроможності продукції та нарощування високотехнологічного експорту, що допоможе підвищити конкурентоспроможність транспортної системи України і реалізує її транспортний потенціал.

Створення умов для формування на території України єдиного інформаційного простору є ключовою умовою реалізації потенційних конкурентних переваг України.

ВИСНОВКИ

Інноваційна діяльність повинна бути пріоритетною, економічною і гнучкою. Ефективність нововведень залежить як від внутрішніх, так і від зовнішніх чинників. Вагомий вплив на результативність моделі інноваційного розвитку має фінансово-кредитний механізм регулювання нововведень як на макро-, так і на мікрорівні. Важливу роль у формуванні та функціонуванні моделі інноваційного розвитку відіграє підприємництво.

Використання фінансово-кредитних важелів для підтримки державою інноваційної сфери, підтримки підприємництва і сприяння розвитку підприємств в Україні дозволить успішно розвивати економіку України не накопичуючи боргів.

Література:

1. Вісьтак Т.М. Державний борг та шляхи його подолання // Перехідні економічні системи. — Львів, 2003. — Вип.6. — С. 141—143.

2. Вахненко Т.П. Вдосконалення управління державним боргом України // Наук. зап. — Острого, 2005. — Вип.7, ч.2. — С. 124—132.

3. Вахненко Т. Фінансова криза в Україні: фактори, механізми дії, заходи подолання // Фінанси України. — К., 2008. — № 10. — С. 3—21.

4. Горобець О.Г. Державний борг України та його вплив на розподіл валового внутрішнього продукту // Актуальні проблеми економіки. — К., 2005. — № 3. — С. 17—24.

Стаття надійшла до редакції 30.11.2009 р.